

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius, tel.: +370 5 273 5673, +370 706 80 501,

el. p. kam@kam.lt, elektroninio pristatymo dėžutės adresas 188602751.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602751

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2026-

Nr. 12-01-

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija (toliau – Krašto apsaugos ministerija) teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo įsigyjant Lietuvos Respublikos integruotai oro erdvės gynybai įgyvendinti reikalingas priemones (perimamuosius bepiločius orlaivius, pasyviuosius ir trumpojo nuotolio radarus) kartu su paslaugomis, tiesiogiai susijusiomis su šiomis priemonėmis“ projektą (toliau – Nutarimo projektas).

Nutarimo projekto tikslas – stiprinti Lietuvos Respublikos integruotos oro erdvės gynybos pajėgumus, siekiant sukurti vientisą mažosios oro gynybos modelį, sudarytą iš įvairių įdiegtų stebėjimo, valdymo, kontrolės, reagavimo sistemų, ir, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo (toliau – Įstatymas) 1 straipsnio 5 dalies nuostatomis, užtikrinti Lietuvos Respublikos esminių (gyvybinių) nacionalinio saugumo interesų apsaugą priimanč sprendimą, kad egzistuoja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 346 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos aplinkybės, todėl Gynybos resursų agentūrai prie Krašto apsaugos ministerijos (toliau – perkančioji organizacija) atliekant valstybės integruotai oro erdvės gynybai įgyvendinti reikalingų priemonių (trumpojo nuotolio radarų „Spexer“, pasyviųjų radarų „Twinvis“, perimamųjų bepiločių orlaivių „Merops“, „Blaze“, „Black Bird“, „Metis“, „Interceptor-MR“, „Black wasp“, „Hunter interceptor“, „Defender“, „P1SUN“, „Kolibri-i10“, „Octopus-100“, „Sting“ (toliau – karinė įranga) bandomųjų partijų) ir tiesiogiai su šiomis priemonėmis susijusių paslaugų pirkimus iš Nutarimo projekte nurodytų šių priemonių gamintojų būtina netaikyti Įstatymo nuostatų.

Nutarimo projektu siekiama užtikrinti Lietuvos Respublikos esminius (gyvybinius) nacionalinio saugumo interesus – apsaugoti valstybės suverenumą, teritorijos vientisumą ir demokratinę konstitucinę santvarką, taiką ir saugią aplinką valstybės raidai, todėl privalu stiprinti Lietuvos gynybinę galią.

Esminiai (gyvybiniai) Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai, kuriuos siekiama apsaugoti atliekant integruotai oro erdvės gynybai įgyvendinti reikalingų priemonių (perimamųjų bepiločių orlaivių, pasyviųjų ir trumpojo nuotolio radarų) kartu su paslaugomis, kurios yra tiesiogiai susijusios su šiomis priemonėmis, pirkimus, yra apibrėžti Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl

Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, (toliau – Nacionalinio saugumo strategija) 11 punkte, detalizuojami 31 ir 32 punktuose.

Nacionalinio saugumo strategijos 11 punkte nurodoma, kad Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesai yra valstybės suverenumas, teritorijos vientisumas (11.1 papunktis), taika ir saugi aplinka valstybės raidai (11.2 papunktis), o tai galima apsaugoti užtikrinant Lietuvos kariuomenės gynybinius pajėgumus ir patikimą aprūpinimą.

Nacionalinės saugumo strategijos 31 punkte nurodoma, kad pagrindinis Lietuvos Respublikos gynybos ramstis yra kariuomenė, todėl jos stiprinimas yra aukščiausias prioritetas, taip pat nurodoma, kad Lietuvos Respublikos geopolitinė situacija reikalauja, kad valstybės gynybai būtų pasirengusios ne tik nacionalinės ir NATO valstybių sąjungininkių pajėgos, bet ir privatus sektorius ir piliečiai.

Nacionalinio saugumo strategijos 32.3 papunktyje nurodytas nacionalinių karinių pajėgumų stiprinimo uždavinys – stiprinti oro erdvės gynybą, valstybės saugumo poreikius atitinkantį oro ir jūros erdvės stebėjimą, elektroninės kovos pajėgumus, užtikrinti saugų informacijos perdavimą bei valdymą ir vadovavimą, o 32.6 papunktyje nustatytas uždavinys – užtikrinti nuoseklų Lietuvos kariuomenės parengtumo didinimą, išlaikyti ir vystyti aukštos parengties, įskaitant ypač aukštos parengties, kariuomenės vienetus, skirtus nedelsiant reaguoti tiek į karines grėsmes, tiek į hibridinius vietinio pobūdžio ginkluotus incidentus ir Lietuvos Respublikos valstybės sienos pažeidimus.

Įgyvendinant nurodytus Nacionalinio saugumo strategijoje nustatytus prioritetus, anksčiau minėtos karinės įrangos pirkimais siekiamas tikslas – įsigyti mažajai oro gynybai, kuri yra specializuota oro gynybos dalis, skirta sausumos pajėgų vienetams, strateginiams objektams ar infrastruktūrai apsaugoti nuo žemame aukštyje ir nedideliu atstumu veikiančių oro grėsmių, užtikrinti skirtų įvairių perimamųjų bepiločių orlaivių sistemų, kurios yra modernios antidronų gynybos sistemos, sukurtos siekiant apsaugoti karinius ir civilinius objektus nuo nepilotuojamų orlaivių, bandomąsias partijas bei radarus Lietuvos kariuomenei.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios šiuo metu perkamos perimamųjų bepiločių orlaivių bandomosios partijos, o ne nuolat naudoti skirtas šios karinės įrangos kiekis, yra tai, kad šiuo metu Nutarimo projekte išvardinti perimamieji bepiločiai orlaiviai nėra integruoti į bendrą Lietuvos oro erdvės gynybos sistemą, todėl tik išbandžius ketinamų įsigyti perimamųjų bepiločių orlaivių sistemų bandomąsias partijas galima būtų įvertinti ir nustatyti, kaip efektyviai minėta karinė įranga bus integruota į bendrą Lietuvos oro erdvės gynybinę sistemą.

Pastaraisiais metais bepiločiai orlaiviai tapo vienu svarbiausių šiuolaikinio karo elementų – jie naudojami žvalgybai, taikinių stebėjimui, sprogmenų pristatymui, savižudiškomis atakoms. Dėl šios priežasties valstybės vis daugiau investuoja į technologijas, kurios galėtų efektyviai aptikti ir neutralizuoti tokius skraidančius aparatus.

Nutarimo projekte išvardintos perimamųjų bepiločių orlaivių sistemos yra sukurtos kaip kompleksinė gynybos sistema, kuri sujungia skirtingas technologijas: radarus, optinius jutiklius, dirbtinį intelektą ir specialius perimamuosius bepiločius orlaivius. Šių elementų derinys leidžia sistemai greitai aptikti artėjančius bepiločius orlaivius, sistemos operatoriui įvertinti jų keliamą grėsmę ir imtis veiksmų dar prieš jiems pasiekiant saugomą teritoriją. Tai ypač svarbu šiuolaikinių konfliktų zonose, kur bepiločių orlaivių atakos gali būti netikėtos ir labai greitos.

Nutarimo projekte išvardinti pasyvieji ir trumpojo nuotolio radarai, skirtingai nuo įprasto oro erdvės stebėjimo, yra pajėgūs rinkti duomenis iš visų įmanomų tiek žemėje, tiek oro erdvėje esančių jutiklių, dėl šios priežasties Lietuvos kariuomenė identifikavo šias mažosios oro gynybos priemones kaip kritiškai būtinus oro gynybos komponentus, skirtus valstybės gyvybiniams saugumo interesams, susijusiems su valstybės oro erdvės apsauga, užtikrinti.

Vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalimi, sprendimą, ar egzistuoja SESV 346 (ex 296) straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos aplinkybės ir yra būtina netaikyti šio Įstatymo nuostatų bei kokią karinę įrangą, kokias tiesiogiai su karine įranga susijusias paslaugas būtina įsigyti siekiant apsaugoti esminius valstybės saugumo interesus, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įvertinusi Krašto apsaugos ministerijos pagrindimą.

Krašto apsaugos ministerijos vertinimu, toliau nurodytos išskirtinės aplinkybės pagrindžia SESV 346 (ex 296) straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos išimties taikymą nagrinėjamu atveju.

Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2017 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu Nr. V-794 „Dėl Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos nuostatų ir struktūros tvirtinimo“, 7 punkte nustatyta, kad Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos paskirtis – valstybės gynybai reikalingos ginkluotės ir kitų prekių, paslaugų ir darbų įsigijimas ir valdymas.

Perkančioji organizacija, vykdydama Lietuvos kariuomenės aprūpinimo funkciją bei skatindama Lietuvos kariuomenės karinių pajėgumų stiprinimą, siekia įsigyti nurodytą karinę įrangą, su šia karine įranga tiesiogiai susijusias įrangos integravimo į Lietuvos kariuomenės radarus ir mokymų, kaip dirbti su minėta karine įranga, paslaugas, vadovaudamasi Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies išimtimi, nes pirkimą atliekant Įstatymo nustatyta tvarka nebūtų įmanoma atsirinkti konkrečių gamintojų, gaminančių specializuotas karines priemones, skirtas taikiniams aptikti, identifikuoti ir neutralizuoti, t. y. taikyti priemonių, siekiant užtikrinti esminius (gyvybinius) Lietuvos valstybės nacionalinio saugumo interesus.

Remiantis 2006 m. gruodžio 7 d. Europos Komisijos aiškinamuoju komunikatu dėl Sutarties 296 straipsnio taikymo viešiesiems pirkimams gynybos srityje Nr. KOM (2006)779 (toliau – aiškinamasis komunikatas), valstybės narės yra atsakingos už savo saugumo interesų nustatymą ir apsaugą, taigi SESV 346 (ex 296) straipsnyje numatyta išimtinė teisė ir nuo Europos Sąjungos teisės leidžianti nukrypti nuostata gali būti taikoma, kai Europos Sąjungos teisės normų laikymasis gali pakenkti valstybės gyvybiniams saugumo interesams.

Aiškinamojo komunikato 3 punkto antrojoje pastraipoje nurodoma, kad Europos Bendrijų sutarties 296 straipsnio 1 dalies b punktas (dabartinis SESV 346 straipsnio 1 dalies b punktas) taip pat gali būti taikomas viešajam paslaugų ir darbų, tiesiogiai susijusių su į Tarybos sprendimu 255/58 patvirtintą sąrašą įtrauktomis prekėmis, pirkimui ir šiuolaikiniais įsigijimo metodams, orientuotiems į pajėgumus, jeigu laikomasi kitų Europos Bendrijų sutarties 296 straipsnio (dabartinio SESV 346 straipsnio) taikymo sąlygų.

Šiuo atveju perkančiosios organizacijos įsigyjama karinė įranga ir su šia karine įranga tiesiogiai susijusios įrangos integravimo ir mokymų paslaugos patenka tiek į 1958 m. balandžio 15 d. Tarybos sprendimu 255/58 patvirtinto Ginklų, amunicijos ir karinių medžiagų sąrašo (toliau – Tarybos sprendimu 255/58 patvirtintas sąrašas) 10, 11 punktuose numatytas orlaivių ir įrangos, skirtos kariniams tikslams, ir karinės elektroninės įrangos kategorijas, tiek į Bendrojo karinės įrangos sąrašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1216 „Dėl Bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“, (toliau – Bendrasis sąrašas) ML 4 dalies, ML 5 dalies b punkto 1 papunktyje, ML 10 dalies c punkte numatytos įrangos kategoriją.

Atsižvelgiant į tai, minėta karinė įranga ir tiesiogiai su ja susijusios paslaugos patenka į SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkto taikymo sritį, taip pat ši karinė įranga ir su ja tiesiogiai susijusių paslaugų pirkimai atliekami laikantis visų kitų SESV 346 straipsnio taikymo sąlygų, t. y. pirkimais siekiama apsaugoti Lietuvos Respublikos esminius (gyvybinius) saugumo interesus, susijusius su valstybės oro erdvės gynyba, pirkimai yra kritiškai svarbūs Lietuvos Respublikos karinių pajėgumų stiprinimui ginant Lietuvos oro erdvę, pirkimai nekenkia gaminių, kurie nėra specialiai skirti karo

tikslams, konkurencijos Europos Sąjungos vidaus rinkoje sąlygoms, kadangi šių pirkimų objektai bus naudojami išimtinai karinėms reikmėms.

Europos Komisija, kaip ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką (Nr. C-187/16), yra pažymėjusi, kad SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta išimtis gali būti aiškinama tik siaurai, nuodugniai įvertinus, ar pirkimas atitinka visas SESV 346 straipsnio taikymo sąlygas. Valstybė narė, norėdama remtis SESV 346 straipsniu, turi pateikti įrodymus, kad minėtos išimties taikymas neperžengia minėto straipsnio taikymo ribų, ir įrodyti, kad išimties taikymas yra būtinas jos gyvybiniais interesams apsaugoti. Europos Komisijos teigimu, perkančiosios organizacijos turi įvertinti:

1. gyvybinį saugumo interesą, kurį siekiama apsaugoti;
2. ryšį tarp šio saugumo intereso ir konkretaus viešojo pirkimo sprendimo;
3. priežastis, kodėl šiuo konkrečiu atveju šiam gyvybiniam saugumo interesui apsaugoti būtina netaikyti viešojo pirkimo direktyvos.

Atsižvelgiant į Europos Komisijos aiškinamajame komunikate nurodytus kriterijus, aptariamas karinės įrangos ir paslaugų, tiesiogiai susijusių su karine įranga, įsigijimas visiškai atitinka SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkto sąlygas.

1. Gyvybinis saugumo interesas, kurį siekiama apsaugoti

Šios išimties taikymu siekiama apsaugoti esminį valstybės gyvybinį saugumo interesą – užtikrinti Lietuvos Respublikos suverenumą, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, garantuojant saugią aplinką valstybės raidai, stiprinant Lietuvos kariuomenės kovinę galią ir atgrasymo potencialą.

Rusijos Federacijos plataus masto agresija prieš Ukrainą, Baltarusijos Respublikos karinė integracija su Rusijos Federacija, kitų autoritarinių valstybių agresyvi laikysena, toliau blogėjanti saugumo situacija regione ir pasaulyje reikalauja greitesnio po 2014 m. įvykių jau prasidėjusio Lietuvos kariuomenės užtikrinamos oro erdvės gynybos potencialo augimo, efektyvesnio atgrasymo ir pasirengimo kartu su sąjungininkais užtikrinti šalies gynybą.

Perimamųjų bepiločių orlaivių bandomųjų partijų komplekso ir pasyviųjų bei trumpojo nuotolio radarų įsigijimas leistų greitai įvertinti naujo tipo oro gynybos priemonių efektyvumą, o sėkmingas karinės įrangos bandomosios partijos integravimas į esamą Lietuvos kariuomenės oro erdvės gynybos architektūrą didintų Lietuvos kariuomenės pajėgų gynybinę galią, būtiną valstybės suverenitetui, teritoriniam vientisumui ir demokratinei santvarkai apsaugoti nuo priešiškų užsienio valstybių.

Vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje (Europos Komisija prieš Austrijos Respubliką (Nr. C-187/2016) pateiktais išaiškinimais, kiekviena valstybė narė yra išimtinai atsakinga už savo nacionalinį saugumą ir tik jai palikta teisė apsibrėžti, ką ji laikys esminiais saugumo interesais, kurie nebūtinai turi būti vienodi Europos mastu ir gali skirtis, dėl, pavyzdžiui, geografinių ar istorinių priežasčių. Būtent valstybėms narėms suteikta laisvė savo nuožiūra spręsti, kaip apsaugoti savo esminius saugumo interesus. Pačios valstybės narės turi apibrėžti savo gyvybinius interesus ir nustatyti pareigą juos saugoti.

Pastarųjų metų konfliktai taip pat parodė, kad priešininkas gali naudoti ir kitokio tipo oro platformas, pavyzdžiui, žvalgybinius ar signalų perdavimo oro balionus, kurie gali būti naudojami stebėti, ryšiui retransliuoti ar kitoms žvalgybinėms funkcijoms vykdyti. Tokios platformos dėl savo veikimo aukščio, mažo greičio ir riboto radiolokacinio matavimo gali būti sunkiau aptinkamos ar ekonomiškai neefektyvios norint neutralizuoti naudojant tradicines oro gynybos priemones.

Papildomai pažymėtina, kad oro balionai naudojami ne tik karinėse operacijose, bet ir taikos metu vykdomoje neteisėtoje veikloje. Pastaraisiais metais regiono valstybėse fiksuojami atvejai, kai kontrabandininkai oro balionus naudoja neteisėtam prekių gabenimui per valstybės sieną. Tokios priemonės leidžia apeiti tradicines sienos kontrolės priemones ir sukuria papildomas saugumo rizikas. Tokia veikla gali būti vertinama ir platesniame hibridinių grėsmių kontekste, kai paprastos technologinės priemonės naudojamos valstybės saugumui silpninti, institucijų reagavimo mechanizmams testuoti ar sudaryti prielaidas kitoms destabilizuojančioms veikloms.

Ukrainos karo patirtis parodė, kad viena svarbiausių šiuolaikinio mūšio sąlygų yra gebėjimas efektyviai apsiginti nuo įvairių tipų mažų ir lėtai judančių oro taikinių, įskaitant bepiločius orlaivius bei kitas paprastesnes oro platformas. Priešo naudojami žvalgybiniai, smogiamieji ir kamikadzės tipo bepiločiai orlaiviai gali kelti reikšmingą grėsmę kariuomenės padaliniams, logistinei infrastruktūrai, oro gynybos sistemoms bei strateginiams objektams. Todėl modernioje karyboje ypatingą reikšmę įgyja specializuotos priemonės, skirtos tokiems taikiniams aptikti, identifikuoti ir neutralizuoti.

Viena iš sparčiausiai vystomų šios srities kryptių yra oro gynybos bepiločių orlaivių pajėgumas – specializuoti bepiločiai orlaiviai, skirti priešo bepiločiams orlaiviams bei kitiems mažiems oro taikiniams perimti ir sunaikinti. Tokie sprendimai leidžia efektyviai kovoti su mažais, lėtai judančiais ar sunkiai aptinkamais objektais, kurių neutralizavimas tradicinėmis oro gynybos priemonėmis dažnai yra ekonomiškai neefektyvus arba techniškai sudėtingas. Oro gynybos bepiločiai orlaiviai gali veikti kaip lanksti, greitai dislokuojama ir palyginti nebrangi priemonė, papildanti esamas oro gynybos sistemas.

Oro gynybos bepiločiai orlaiviai gali tapti efektyvia alternatyva, leidžiančia mažesnėmis sąnaudomis kovoti su priešo bepiločiais orlaiviais, oro balionais ir kitomis panašiomis oro platformomis. Tokios sistemos gali būti naudojamos kaip papildoma gynybos linija mažiems ir vidutinio dydžio oro taikiniams perimti išsaugant brangesnes oro gynybos priemones kovai su sudėtingesniais oro taikiniais, tokiais kaip sparnuotosios raketos ar pilotuojami orlaiviai. Toks daugiasluoksnės gynybos principas leidžia racionaliau naudoti turimus resursus ir didina bendrą valstybės gynybos sistemos efektyvumą.

Svarbu pažymėti, kad Lietuvos integruota oro erdvės gynyba grindžiama daugiasluoksnės gynybos principu, kai skirtingos gynybos priemonės tarpusavyje papildo viena kitą ir yra skirtos skirtingų tipų oro grėsmėms aptikti, identifikuoti ir neutralizuoti. Tokia sistema apima ilgojo, vidutinio ir trumpojo nuotolio oro gynybos priemones, taip pat specializuotus sprendimus, skirtus kovai su mažais, lėtai judančiais ar sunkiai aptinkamais taikiniais, tokiais kaip bepiločiai orlaiviai ar oro balionai. Oro gynybos bepiločiai orlaiviai šiame kontekste gali atlikti svarbų vaidmenį kaip papildoma gynybos priemonė, skirta kovai su tokio tipo oro grėsmėmis. Pasyviuosius ir trumpojo nuotolio radarus integravus į bendrą mažosios oro gynybos modelį, būtų sukurta sistema, kuri būtų pajėgi rinkti duomenis iš visų įmanomų jutiklių ir gebėti reaguoti perimamaisiais bepiločiais orlaiviais.

Sėkmingo įsigyjamos karinės įrangos integravimo į bendrą oro erdvės stebėjimo ir gynybos sistemą atveju būtų galima užtikrinti operatyvų grėsmių aptikimą, jų identifikavimą ir neutralizavimą dar ankstyvoje stadijoje. Toks sprendimas ne tik didintų bendrą oro gynybos sistemos efektyvumą, bet ir leistų racionaliau paskirstyti turimus gynybos resursus, išsaugant brangesnes ir sudėtingesnes oro gynybos priemones kovai su aukštesnės vertės oro taikiniais.

Sėkmingas tokių sistemų bandymas ir jų integravimas bei šių sistemų, sudarytų iš daugelio skirtingų komponentų, kurie tarpusavyje turi sklandžiai veikti, efektyvus užtikrinimas leis sukurti patikimą Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančią integruotą oro gynybos sistemą.

Be to, sėkmingas įsigyjamos karinės įrangos integravimas į oro erdvės gynybos architektūrą sudarytų unikalias sąlygas Lietuvoje kurti pažangius, naujausias karybos tendencijas atitinkančius oro gynybos sprendimus, kurie prisidėtų prie Lietuvos Respublikos ir visos Europos Sąjungos rytinės sienos saugumo stiprinimo bei veiktų kaip papildomas priešiško valstybių atgrasymo veiksnys.

2. Ryšys tarp šio saugumo intereso ir konkretaus viešojo pirkimo sprendimo

Siekiant užtikrinti esminių nacionalinio saugumo interesų apsaugą, būtina stiprinti integruotos oro gynybos pajėgumus Lietuvos teritorijoje. Perkančiosios organizacijos ketinama įsigyti karinę įrangą ir tiesiogiai su ja susijusios paslaugos visiškai atitinka tiek Lietuvos kariuomenės, tiek ir NATO keliamus techninius reikalavimus tokiai įrangai.

Šiai karinei įrangai keliami reikalavimai negalėtų būti nustatyti viešojo pirkimo sąlygose, sudarant galimybę procedūroje dalyvauti visiems juos atitinkantiems ūkio subjektams, kadangi rinkos analizės metu, vertinant atvirų šaltinių duomenis bei duomenis, gautus iš Ukrainos ginkluotųjų pajėgų, nustatyta, jog tik toliau nurodytų konkrečių gamintojų gaminami perimamieji bepiločiai orlaiviai yra technologiškai efektyviausi, jie atlaikė išbandymą Ukrainos karo lauke – realiame konvenciniame didelio masto mūšyje, todėl laikomi patikimiausia karine įrangą, kurios vienas iš svarbiausių efektyvumo parametrų yra adaptacijos greitis.

Šiais pirkimais įsigijamiems radarams keliami reikalavimai negalėtų būti nustatyti viešojo pirkimo sąlygose, sudarant galimybę procedūroje dalyvauti visiems juos atitinkantiems ūkio subjektams, dėl to, kad toliau nurodytų konkrečių gamintojų gaminami pasyvieji ir trumpojo nuotolio radarai yra suderinami su Lietuvos kariuomenės jau naudojama sistema, todėl tik šie radarai užtikrins bendros sistemos, sudarytos iš daugybės skirtingų komponentų, kurie tarpusavyje turi veikti sklandžiai, funkcionalumą.

2.1. Dėl mažosios oro gynybos stebėjimo (aptikimo) priemonių pirkimo

Vokietijos Federacinės Respublikos gamintojo „Hensoldt“ gaminamas pasyvusis radaras „Twinvis“ yra visiškai veikianti pasyviojo oro erdvės stebėjimo alternatyva, suderinama su Lietuvos kariuomenės naudojama Čekijos Respublikos gamintojo pažangia „Vera“ pasyviaja radiolokacine ir elektroninės žvalgybos sistema ir viena kitą papildanti.

„Twinvis“ pasyvusis radaras išsiskiria daugiajuosčiu signalo priėmimu, apdorojimu, greitu oro objektų padėties atnaujinimu ir galimybe veikti kaip atskira stebėjimo sistemos dalis. Pasyvus veikimo principas leidžia vykdyti oro erdvės stebėjimą, neatskleidžiant pasyviųjų radarų buvimo vietos net ir tuo metu, kai aktyviosios sistemos yra išjungtos. Tai didina oro erdvės stebėjimo atsparumą tiek taikos, tiek karo metu. Mobilusis sistemos variantas taip pat suteikia galimybę pajėgumą lanksčiai dislokuoti pagal operacinį poreikį.

To paties gamintojo „Hensoldt“ gaminamas trumpojo nuotolio radaras „Spexer“ tarp Lietuvos kariuomenės vertintų analogų pasižymi geriausiais rezultatais, kadangi palaiko Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (toliau – NATO) standartus atitinkantį „ASTERIX 048“ protokolą, tai reiškia, kad radarai turės galimybę integruotis į Lietuvos bei NATO oro gynybos architektūrą.

Minėtas trumpojo nuotolio radaras užtikrina gerą techninio aptarnavimo prieinamumą, t. y. yra lengvesnis pagal svorį ir gabaritus nei kitos alternatyvos, yra paprastesnė techninė priežiūra, remontas, tuo atveju, jeigu bus sumontuotas ant aukštų stiebų, bokštų ir panašiai. Sistema leidžia vienu metu stebėti įvairaus pobūdžio oro ir antžeminius objektus, įskaitant mažus ir žemai skrendančius bepiločius orlaivius. Automatizuotas taikinių klasifikavimas padeda atskirti skirtingų

tipų objektus ir mažinti klaidingų aliarmų skaičių. Taip pat svarbios greitos parengties, plataus stebėjimo sektoriaus ir veikimo sudėtingomis oro bei elektromagnetinėmis sąlygomis galimybės.

Pažymėtina, kad minėtas abiejų sistemų gamintojas „Hensoldt“ yra iš Vokietijos, kuri yra Lietuvos strateginė partnerė, šiuo metu dislokavęs Lietuvoje savo perdislokuojamą sistemą. Įsigijus nurodytų pasyviųjų ir trumpojo nuotolio radarų sistemas būtų užtikrinamas technologinis suderinamumas tarp Lietuvos kariuomenės ir strateginio partnerio turimų sistemų, vienoda integracijos ir techninio aptarnavimo aplinka.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios tik vienas konkretus ūkio subjektas (t. y. gamintojas „Hensoldt“) gali pasiūlyti Lietuvos oro erdvės gynybos poreikius atitinkantį sprendimą, yra rinkos analizės metu nustatytas šio gamintojo pasiektas įsigyjamų radarų technologinio išvystymo lygis.

Pasyviojo radaro „Twinvis“ ir trumpojo nuotolio radaro „Spexer“ įsigijimas vienu metu suteiks Lietuvos oro erdvės gynybai bendrą naudą, kadangi „Twinvis“ ir „Spexer“ sprendiniai vienas kitą papildo – „Twinvis“ užtikrina pasyvų ir sunkiau aptinkamą oro erdvės stebėjimą, o „Spexer“ užtikrina aktyvų objektų aptikimą žemuose aukščiuose, jų sekimą ir klasifikavimą. Šių radarų integravimas sudaro sąlygas sukurti patikimesnį ir atsparesnį oro erdvės stebėjimo pajėgumą, leidžiantį anksčiau nustatyti grėsmes, gerinti situacijos suvokimą ir sutrumpinti reagavimo į oro erdvės incidentus laiką.

2.2. Dėl mažosios oro gynybos perimamųjų bepiločių orlaivių pirkimo

Karo Ukrainoje patirtis rodo, kad perimamieji bepiločiai orlaiviai tampa svarbiu kovos su bepiločiais orlaiviais pajėgumu, tačiau ši technologijų sritis sparčiai vystosi, o rinkoje siūlomi sprendimai reikšmingai skiriasi savo veikimo principais, technologine branda ir operacinėmis charakteristikomis.

Siekiant tinkamai įvertinti ir praktiškai patikrinti skirtingas bepiločių orlaivių perėmimo technologijas, būtina įsigyti toliau išvardytų priemonių bandomąsias partijas. Lietuvos kariuomenės nustatytus operacinius reikalavimus atitinkančios įsigytos priemonės būtų nedelsiant testuojamos realiomis naudojimo sąlygomis Lietuvoje ir, atsižvelgiant į jų tinkamumą, palaipsniui integruojamos į pajėgas bei naudojamos Lietuvos oro erdvės gynybos poreikiams.

Perimamųjų bepiločių orlaivių sistemos adaptacijos greitis yra itin svarbus šiuolaikinėje karyboje, tai rodo ir karo Ukrainoje pamokos, kur minėtos sistemos adaptacija įvyksta kas 2–8 savaites. Lietuvos kariuomenė, įvertinusi šiuos duomenis, išreiškė poreikį bandomajai partijai įsigyti skirtingų gamintojų ir kilmės šalių perimamuosius bepiločius orlaivius, t. y. Jungtinių Amerikos Valstijų gamintojo gaminamą „Merops“ sistemos kompleksą, Ukrainos gamintojų gaminamus „P1SUN“, „Kolibri-i10“, „Octopus-100“, „Sting“ perimamuosius bepiločius orlaivius, Lietuvos gamintojų gaminamus „Black wasp“, „Hunter interceptor“, „Defender“ perimamuosius bepiločius orlaivius, Latvijos gamintojo gaminamus „Blaze“, Prancūzijos gamintojo gaminamus „Black Bird“, Vokietijos gamintojo gaminamus „Metis“, Jungtinės Karalystės gamintojo gaminamus „Interceptor-MR“ perimamuosius bepiločius orlaivius.

Pažymėtina, kad šių gamintojų gaminama karinė įranga yra pasirinkta dėl to, kad ji gali pasiūlyti įvairius perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančius skirtingus technologinius sprendimus, o tai leidžia vienu metu išbandyti maksimaliai platų, rinkoje prieinamų sprendimų spektrą, įvertinti jų technines charakteristikas, veikimo efektyvumą, patikimumą, integravimo į esamas sistemas galimybes, eksploataavimo ypatumus, įvertinti sistemos technologinės parengties lygį, tinkamumą skirtingiems gynybos scenarijams.

Praktinis šios karinės įrangos panaudojimas Lietuvos kariuomenės oro gynybos pajėgose suteiks galimybę įvertinti ne tik deklaruojamas šių gamintojų charakteristikas bei atitiktį Lietuvos kariuomenės keliamiems operaciniams reikalavimams, bet ir realų jų efektyvumą bei naudą operacinėje aplinkoje. Galutinis sprendimas dėl konkrečių perimamųjų bepiločių orlaivių, kuriuos tikslinga įsigyti dideliais kiekiais, bus priimamas tik įvertinus įsigytų bandomųjų partijų bandymų ir realaus panaudojimo, integravus minėtus perimamuosius bepiločius orlaivius į bendrą Lietuvos oro erdvės gynybos sistemą, rezultatus.

Apibendrinant pažymėtina, kad sėkmingo įsigyjamos karinės įrangos bandomosios partijos integravimo į oro erdvės gynybos architektūrą atveju bus žymiai sustiprinta Lietuvos oro erdvės gynyba, kuri yra gyvybinis Lietuvos saugumo interesas. Perimamųjų bepiločių orlaivių sistemos yra kritinis trūkstamas oro erdvės gynybos pajėgumas, todėl pasirinktas pirkimo modelis yra būtinas valstybės gyvybinių saugumo interesų apsaugai ir regioninei gynybos architektūrai.

3. Priežastys, kodėl šiuo konkrečiu atveju šiam gyvybiniam saugumo interesui apsaugoti būtina netaikyti viešojo pirkimo direktyvos

Perkančioji organizacija, norėdama apsaugoti nurodytus esminius nacionalinio saugumo interesus bei įvykdyti Nacionalinio saugumo strategijoje nurodytus uždavinius, negali pirkimo atlikti pagal Įstatymo nuostatas.

Atlikus visų Įstatyme nurodytų pirkimo būdų analizę matyti, kad perkant bet kuriuo iš šiuo atveju galimų Įstatyme numatytų pirkimo būdų būtų privaloma skelbti konkursą, kuriame dalyvautų daugelis tiekėjų. Jokios supaprastintos procedūros, nurodytos Įstatymo 19 straipsnyje, arba išimtys, nurodytos Įstatymo 3 straipsnyje, negali būti pritaikytos, nes neatitinka Įstatyme išvardytų sąlygų. Jei perkančiajai organizacijai tektų vadovautis Įstatymo nuostatomis, nesant sąlygų pritaikyti nė vienos iš Įstatymo 3 straipsnio išimčių ar Įstatymo 19 straipsnyje nurodytų supaprastintų procedūrų (pavyzdžiui, neskelbiamų derybų), perkančioji organizacija būtų priversta skelbti konkursą. Vykdant konkursą Įstatymas nenumato galimybės pasirinkti konkrečius gamintojus, todėl pagal šiame pagrindime nurodytus motyvus nustačius ribojimą teikti pasiūlymą visiems tiekėjams ar gamintojams būtų pažeidžiami Įstatymo 6 straipsnyje numatyti lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai, o tokios pirkimo sąlygos neteisėtos. Vykdant pirkimą pagal Įstatymo nuostatas konkurso būdu, galimai būtų atrinktas tiekėjas, pateikęs ekonomiškai naudingesnį pasiūlymą, tačiau nebūtų apsaugoti šiame pagrindime nurodyti Lietuvos Respublikos esminiai (gyvybiniai) nacionalinio saugumo interesai ir uždaviniai. Taigi vienintelis būdas apsaugoti šiuos nacionalinio saugumo interesus yra Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies išimties pritaikymas.

Papildomai pažymėtina, kad pirkimas atitinka ir formaliuosius SESV 346 straipsnyje nurodytus kriterijus. Šiuo pirkimu siekiama įsigyti įrangą yra įtraukta tiek į Tarybos sprendimu 255/58 patvirtinto sąrašo 10, 11 punktus, tiek į Bendrojo sąrašo ML 4 dalį, ML 5 dalies b punkto 1 papunktį, ML 10 dalies c punktą, t. y. pirkimo objektas yra priskirtinas karinei įrangai. Taip pat pažymėtina, kad įsigytas objektas bus naudojamas Lietuvos kariuomenės išimtinai karinėms reikmėms, todėl pirkimas neturės įtakos ne karinės paskirties prekių Europos Sąjungos bendrajai rinkai. Be to, su Nutarimo projekte nurodytais gamintojais sudaromose karinės įrangos ir su ja tiesiogiai susijusių paslaugų viešojo pirkimo–pardavimo sutartyse (toliau – Sutartys) bus nustatyti šių ūkio subjektų įsipareigojimai, kad iš šių Sutarčių gautos pajamos nebus naudojamos ne karinės paskirties prekių (gaminų, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams) gamybai, prekybai, kitokiai ūkinei veiklai, susijusiai su ne karinės paskirties prekėmis (gaminiais, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, įvertinant pirkimo objekto specifiką, viešųjų pirkimų gynybos srityje reglamentavimą nacionaliniu ir Europos Sąjungos teisės lygiu, reiškiamas įsitikinimas, kad tik pagal Įstatymo 1 straipsnio 5 dalyje ir SESV 346 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytą išimtį įsigyjant nurodytas karines įrangas ir su jomis tiesiogiai susijusias paslaugas, netaikant Įstatymo reikalavimų, bus veiksmingai sustiprinti Lietuvos oro erdvės gynybos pajėgumai, kadangi sėkmingo perimamųjų bepiločių orlaivių sistemų bandomųjų partijų integravimo į Lietuvos kariuomenės turimus radarus, taip pat sėkmingo pasyviųjų ir trumpojo nuotolio radarų integravimo į Lietuvos kariuomenės naudojamą sistemą atveju bus sparčiai užtikrinti Lietuvos oro erdvės gynybos pajėgumai ir apsaugoti esminiai Lietuvos valstybės nacionalinio saugumo interesai – valstybės suverenumas, teritorijos vientisumas ir demokratinė konstitucinė santvarka, taika ir saugi aplinka valstybės raidai bei Lietuvos gynybinės galios užtikrinimas.

Nutarimo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės. Priėmus Nutarimo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas nebus atliekamas.

Nutarimo projektu neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, tačiau numatomas reguliavimas taikant SESV 346 straipsnyje įtvirtintą išimtį.

Nutarimo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ir be pastabų suderintas su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

Nutarimo projektą parengė Krašto apsaugos ministerijos Teisės departamento (direktorė Judita Nagienė, tel. +370 5 273 5545, el. p. judita.nagiene@kam.lt) Teisės taikymo ir atstovavimo skyriaus (vedėjas Sergejus Montvila, tel. +370 5 273 5676, el. p. sergejus.montvila@kam.lt) patarėja Ramunė Švedaitė, tel. +370 5 273 5586, el. p. ramune.svedaite@kam.lt, ir Gynybos resursų agentūros prie Krašto apsaugos ministerijos Jūrų ir oro kovos platformų skyriaus (viršininkas plk. ltn. Viktoras Kupreščenkovas, tel. +370 706 80 222, el. p. viktoras.kuprescenkovas@kam.lt) projektų vadovas Vitalijus Sadrejevas, tel. +370 706 80 374, el. p. vitalijus.sadrejevas@kam.lt.

PRIDEDAMA. Nutarimo projektas, 2 lapai.

Krašto apsaugos ministras

Robertas Kaunas

Ramunė Švedaitė, tel. +370 5 273 5586, el. p. ramune.svedaite@kam.lt